

Transhumanisme: el somni de Plató

El xip quàntic i la neurona poden compenetrar-se, segons el transhumanisme. Com a 'Matrix'.

El transhumanisme, la filosofia que malda per redissenyar els humans, cada cop té més partidaris. Descobriments recents en l'àmbit de les neurociències no paren de mostrar que l'adveniment del Superhome biològic (o de l'Era de Matrix?) és a la cantonada. Ray Kurzweil, l'autor de *L'era de les màquines espirituals* (1999), el guru de Google –i el filòsof més ben pagat del món– considera que el 2030 serem immortals perquè nanorobots introduïts al cos humà estaran en condicions de reparar-lo.

Plató i Descartes somriurien satisfets si haguessin pogut llegir el que explicaven John D.E. Gabrieli, Sastrajit S. Ghosh i Susan Whitfield-Gabrieli, a la revista *Neuron* el passat mes d'octubre. L'article, que

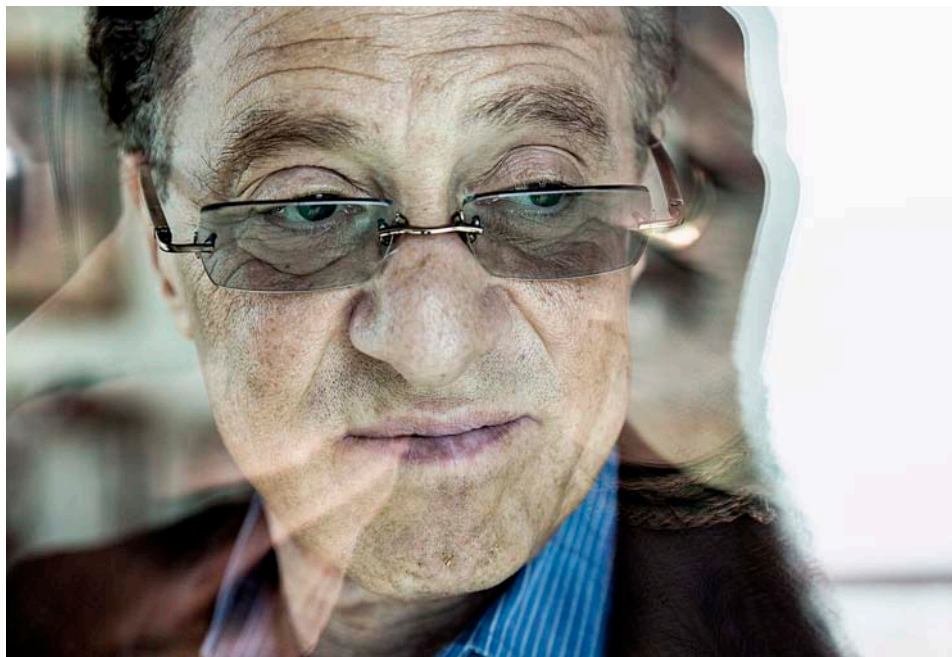
està provocant un debat considerable en l'àmbit de la filosofia moral, porta per títol: *Prediction as Humanitarian and Pragmatic Contribution from Human Cognitive Neuroscience*, i es resumeix d'una manera molt simple: la domes-

ticació dels humans és ja possible, perquè sabem predir amb una exactitud impactant la relació entre conducta i cervell. Amb l'ajuda d'un senzill casc d'elèctrodes, al cap de 36 hores del naixement d'un infant podem anticipar,

per exemple, si tindrà dislèxia a vuit anys amb un 81% d'encert. I el mateix passa amb altres capacitats socials. El grau d'impulsivitat d'un individu, el seu control cognitiu i la seva capacitat de resolució de conflictes també poden ser predits des de la infància amb eines de neurofisiologia.

Els tests d'intel·ligència, prestigiosos fa pocs anys, estan en retirada davant l'èxit de les neurociències, que han demostrat, per exemple, la vinculació entre capacitat auditiva dels nadons i èxit en matemàtiques. Una cosa que, per cert, sempre han intuït els músics de banda del País Valencià. Però és que fins i tot les decisions dels jutges depenen de la seva base neurològica. L'any 2011, els *Proceedings of the National Academy of Sciences* van publicar un article d'escàndol, no refutat fins ara: un cop analitzades més de mil decisions judicials preses per jutges israelians, van afirmar que un presoner tenia moltes menys possibilitats de sortir en llibertat provisional a mesura que avançava el matí i, en canvi, després de la pausa per dinar les possibilitats de quedar lliure augmentaven d'una manera espectacular. Especialment, si el jutge dinava a base d'entrepanys i fruita. La causa? Les combinacions del sucre al cervell i no pas, bàsicament, l'aplicació més o menys estricta del Codi penal. Descartes i el seu deixeble tardà La Mettrie, un metge ateu del segle XVIII que va acabar exiliat a la cort de Frederic el Gran, ja ho havien intuït. El cos és una màquina que consumeix energia i produeix treball com totes les màquines. La novetat és, senzillament, que ara tenim un control bastant absolut sobre els mecanismes biològics i els podem utilitzar en un projecte que es pot considerar de millora dels humans. Però que per als pessimistes no deixa de ser una forma de domesticació a gran escala.

Redissenyar els humans? Plató seria feliç amb el pensament transhumanista. La seva teoria sobre la domesticació humana enunciat a *La república* i *El polític* el segle IV abans de Crist, sembla cada cop més a prop de realitzar-se. Per a Plató el governant savi haurà d'atendre entre altres coses a millorar l'espècie humana a través d'una política eugenèsica que combinés els caràcters de gent valenta i prudent.

Ray Kurzweil, filòsof i guru de Google, diu que el 2030 serem immortals.

Ara n'hi ha prou amb la neurociència per desenvolupar odi o empatia

Es tractava de produir ovelles mansoies i dir-ne "bons ciutadans" a través de decisions de política, que per al filòsof grec era un "art reial". Ara no cal plantejar-se una complicada estratègia de política matrimonial per aconseguir la millora de l'espècie. N'hi ha prou amb tècniques de neurociència cognitiva per desenvolupar l'empatia o l'odi. Manipular la salut, la malaltia, la conformitat social i la conducta és al nostre abast. Això agradarà o no, però cada cop el transhumanisme va guanyant influència en àmbits acadèmics. A l'extrem, les preguntes són molt simples. Per què hauríem de patir dislèxia, autisme, Alzheimer, Parkinson, depressió, fòbia social, esquizofrènia, si les podem evitar? Per què un mestre ha d'entrar en una classe plena de nens amb trastorn d'hiperactivitat si hi ha tècniques de neurociència per estalviar-se el tràngol?

Al capdavall, la intuïció de Plató és que el món i l'home estan mal fets

perquè provenen de l'atzar i no de la raó. El filòsof hauria de ser una mena d'enginyer d'homes, atent a transformar els aspectes de la personalitat que produeixen distorsions tant en la salut física com en la conducta social. Aquesta hipòtesi platònica ha tingut un bon nombre de partidaris. Molts pensadors s'han plantejat l'ideal d'un món sense malaltia –i a l'extrem sense mort–, però també han argumentat a favor del dret a aplicar tècniques d'enginyeria al redisseny dels humans. És immoral investigar les possibilitats de bastir una humanitat mancada d'agressivitat o manipulada per tal d'evitar els desigs irracionals i el desordre? Per què hauria de ser pitjor una humanitat dissenyada per ser lògica que una humanitat biològicament violenta? Hem vingut al món a patir? N'esteu segurs?

Posar fi a la mort? L'any 1976, Edgard Morin acabava el seu llibre *L'home i la mort* amb unes paraules que sonaven a programa d'investigació científica: "la mort no és una necessitat humana". De fet, ell mateix es considerava "posthumà", en la mesura que havia pogut experimentar, a la Califòrnia de la contracultura, la manera com la química transforma les reaccions intel·lectuals i emocionals. Transhumanisme (com es diu ara) o posthumanisme (com en

deien fa uns anys) són inseparables dels descobriments en psicologia bàsica i del pensament hippie. Noms com el químic Michael Hollingshead, impulsor dels estudis sobre LSD, mereixen un lloc d'honor en la genealogia del moviment, al costat del novel·lista Aldous Huxley i el seu germà Julian, primer director general de la UNESCO (1946). De fet, la descoberta i l'extensió de les pràctiques amb molècules químiques en les dècades de 1960 i 1970 van tenir molt a veure amb l'ampliació de l'àmbit posthumanista que va passar d'utopia a programa d'investigació quan, amb l'aparició d'internet, els mapes neuronals van començar a assemblar-se cada cop més al mapa de la xarxa.

L'argument biològic del transhumanisme és simple. En síntesi: si les nostres cèl·lules germinals són potencialment eternes: per què no ser-ho nosaltres també? L'any 1991, Max More (un nom i un cognom que són tot un programa), president de l'Institut Extropià (<http://www.extropy.org>) i personatge de referència en aquest àmbit, ho deia clar al seu Manifest: "No acceptem els aspectes indesitjables de la condició humana. Desafiem els límits naturals tradicionals imposats a les nostres possibilitats. Sostenim l'ús de la ciència i de la tecnologia per resoldre les limitacions sobre la durada de les nostres vides, de la nostra intel·ligència, de la vitalitat personal i de la llibertat".

La tesi que era possible millorar el cos i assolir una altra etapa de l'evolució humana és una de les constants que caracteritzen la visió transhumanista, ni que sigui al preu de banalitzar la mort. Els humans que viuran mil anys –per fixar un límit temporal– potser ja han nascut. De fet, la immortalitat esdevé cada cop més una cosa banal. No només hi haurà nanorobots que puguin reparar les peces defectuoses de la maquinària humana. Gràcies a l'enginyeria genètica també disposarem d'òrgans de recanvi. Les classes altes ho intueixen i l'empresa Secuvita, per exemple, es va encarregar l'any 2007 de traslladar a la Clínica 34 de Leipzig (Baixa Saxònia) la meitat del cordó umbilical de la filla de l'actual rei d'Espanya, Sofia, nascuda el 2007, de la mateixa manera que les de la seva germana, l'hereva Elionor es van conservar a Tucson (Arizona) el 2005, quan aquesta pràctica no era legal

La consciència es transformarà al contacte amb màquines intel·ligents. A la imatge, un fotograma

a Espanya. Des d'aleshores el negoci no ha parat de créixer.

La llei de Moore i els transhumans. Com tots els àmbits de la tecnociència, les neurociències compleixen la llei de Moore, proposada l'any 1965 pel fundador d'Intel Corporation (l'empresa més important del món en fabricació de circuits integrats), Gordon E. Moore, que va afirmar que cada dos anys es duplicaria el nombre de transistors en un circuit integrat. Per extensió, la llei de Moore, que Kurzweil en un assaig de 2001 va rebatejar com a *La llei de rendiments accelerats*, afirma que els coneixements i les pràctiques en tots els àmbits tecnocientífics es dupliquen cada dos anys. Als darrers quaranta anys aquesta llei s'ha complert amb escreix i forma part del sentit comú de l'enginyeria. Per a aquest autor:

"Una anàlisi de la història de la tecnologia mostra que el canvi tecnològic és exponencial, al contrari de la visió 'lineal intuïtiva' del sentit comú. Així que no experimentarem cent anys de progrés al segle XXI, sinó que seran més com 20.000 anys de progrés (al ritme d'avui). Els 'rendiments', com

ara la velocitat dels xips i la relació cost-efectivitat, també s'incrementaran exponencialment. En el termini de poques dècades, la intel·ligència de les màquines sobrepasarà la intel·ligència humana, de manera que ens durà a la singularitat (canvis tecnològics tan ràpids i profunds que representin una ruptura en l'estructura de la història humana)". Si d'una manera o altra la llei de Moore es continua complint, és inevitable suposar que poc o molt el redisseny tecnològic dels humans es tornarà irreversible.

Més enllà de l'ergonomia. El transhumanisme no consisteix només en una aplicació de mesures tecnològiques per millorar el disseny humà. Això seria només un problema d'ergonomia, no gaire diferent del de millorar el disseny d'una cadira o el d'aconseguir que un automòbil consumeixi menys benzina. Es tracta de fer un pas més enllà i de compatibilitzar la vida humana en una interfície tecnològica. El xip quàntic i la neurona poden viure junts i compenetrar-se. Des d'aquesta perspectiva, temes com la identitat personal i el grau de llibertat esdevenen problemes filosòfics que cal

El transhumanisme defineix l'humà per la seva "interacció amb màquines intel·ligents"

humanista) al seu llibre *The hedonistic imperative* (1995), l'enginyeria genètica i la biotecnologia són eines per minimitzar el dolor. Cosa que constitueix una prioritat moral absoluta. Però a més, hi ha un imperatiu tecnològic. Els humans han de ser perfeccionats i alliberar-se dels seus límits per mostrar-se dignes de les màquines que ells mateixos han inventat i, a més, aquesta és l'única forma d'assegurar-se que les màquines no ens prendran el poder.

Finalment, segons Sarsanedas: "El transhumanisme és un imperatiu humà. Els humans des dels seus orígens han patit un procés d'evolució constant. El transhumanisme proposa continuar aquesta evolució cap a la superació i perfeccionament de les capacitats humanes. Per aquesta raó plantejarem la possibilitat de deixar d'estar sotmesos als capricis de l'evolució natural, dissenyant la nostra propera fase d'evolució". Es tractaria, simplement, d'estar a l'altura que la tecnologia ens exigeix. A parer seu, el transhumanisme és una forma d'exercir la responsabilitat humana en un món on no estar a l'altura de les exigències de la tecnologia constitueix la màxima irresponsabilitat moral i la pitjor ceguesa pensable.

Al *best-seller* filosòfic *How we Became Posthuman* (1999), Katherine Hayles (Universitat Duke, Carolina del Nord) defineix *the posthuman view* a partir de quatre tesis que fan referència a l'encarnació, la consciència, el cos i la interacció entre humans i màquines. Un cop establiment la hipòtesi de la primacia de la informació sobre els seus suports materials —un fet que internet ha mostrat de manera òbvia—, l'encarnació és un accident de la història, la consciència un epifenomen i el cos una pròtesi. L'humà es defineix, doncs, per la seva: "eventual interacció amb màquines intel·ligents" (*sic*). Simplement, la carn ja no és necessària i la consciència es transformarà al contacte amb màquines

que són més eficaces que les que ens ofereix la biologia.

Ser humà fora d'un mateix ("extropià", en el vocabulari transhumanista) no és augmentar o millorar el cos. Vol dir donar-li nous usos postbiològics, sensitius... i sexuals. Si ja el món antic somniava en mutacions, i Ovidi va poder explicar-ne algunes a *Les metamorfosis* al segle I de la nostra era, per què no suposar que el transhumanisme anuncia la mutació possible dels humans. Al cap i a la fi, en llatí *mutare* significa 'vendre' o canviar de propietari. Potser el transhumanisme indica que els nous propietaris dels dissenys humans ja no són els déus o els atzars biològics, sinó les màquines. Gunther Anders, el primer marit de Hannah Arendt i un dels pares de la tecnocràcia, parlava d'*enveja prometeica* per referir-se a la situació en què els humans es descobriren, a partir de la bomba atòmica, situats un nivell per sota de les màquines. La mutació d'estructura des del nivell del natural al virtual produïda per la revolució tecnològica, fa pensable una humanitat virtual també. El transhumanisme que s'esforça per pensar una situació en què no sigui vigent el dualisme entre l'humà i l'inhumà, finalment fusionats continua essent un repte, però cada dia que passa deixa de ser un utopia.

Significativament, les propostes del transhumanisme s'han ocupat poc de les seves conseqüències polítiques, una de les quals podria ser la divisió de la humanitat en Alfa i Beta (posthumans i humans originaris); una perspectiva que no deixa de ser de gestió complexa. Quan recentment es va fer aquesta pregunta al novel·lista i assagista Bruce Benderson, es va limitar a preguntar: "Van discutir els primers humans moderns coses d'aquestes amb els neandertals? Em sembla que no!" Per al transhumanisme, les mateixes condicions que provoquen la necessitat d'un buidatge de l'humà en la tecnologia, faran simplement inviàbles els criteris polítics actuals en els propers temps. En tot cas: es pot tenir nostàlgia per una espècie que ha estat egoista i depredadora? Plató i Nietzsche no en tindrien gens. I Nietzsche ja va avisar que sempre que s'ha volgut millorar la humanitat s'han usat mitjans decididament immorals.

Ramon Alcoberro

d'Autómata, dirigida per Gabe Ibáñez.

reconsiderar. Deixa d'existir un ús correcte de les tecnologies i més aviat la identitat personal esdevé una funció de les tecnologies. La filòsofa Beatriz Preciado (Burgos, 1970), autora de textos com *Manifiesto Contra sexual* (2002) i *Pornotopía* (2011), que col·labora amb el MACBA i viu al Raval barceloní, ha fet, per exemple, diversos experiments sobre ella mateixa aplicant-se testosterona (tot i considerar-se contrària al que anomena "règim fàrmaco-pornogràfic", que considera productivista i sobreadictiu. Ser transgènere és simplement tenir una oportunitat de més. Com diria Max More, la tecnologia ens permet no triar entre alternatives tancades. O en les seves paraules: "el valor del procés [...] rau en la seva capacitat d'obrir alternatives a la transcendència".

Anna Sarsanedas (UOC), la filòsofa gironina autora de *La filosofia de la tecnologia* (2007), i una de les més importants estudioses del tema a casa nostra, dóna tres respostes a la qüestió "per què ser transhumanista?". D'una banda, el transhumanisme defensa l'eliminació o la reducció del patiment. En la línia del que ha proposat David Pearce (fundador de Humanity+, la Internacional Trans-